

Blīvi apdzīvota teritorija (eksperimentālā statistika)

Blīvi apdzīvota teritorija (BAT) ir no administratīvā un teritoriālā iedalījuma neatkarīga nošķirta teritorija – apmešanās vai darba vieta, kurā kaimiņos vai netālu ir vismaz 50 pastāvīgie iedzīvotāji vai nodarbinātie. BAT ir aprēķinātas 01.01.2019. (ņemot vērā gan dzīves, gan darbavietas), 01.03.2011. un 31.03.2000. (tautas skaitīšanas brīdī, ņemot vērā tikai dzīvesvietas), un tās turpmāk plānots pārrēķināt ik pēc pieciem gadiem. Statistiskie dati ir publicēti atbilstoši tobrīd spēkā esošajām BAT robežām, sākot no 2016. gada par katru gadu.

BAT robežu noteikšanai pamatā ir apdzīvotas vietas definīcija 2017. gada 22. marta Komisijas īstenošanas regulā (ES) 2017/543¹ (turpmāk – Regula). Tajā *apdzīvotu vietu definē kā nošķirtu apmešanās vietu, kurā iedzīvotāji dzīvo ēkās, kas atrodas kaimiņos vai netālu*. No apdzīvotas vietas definīcijas izvēlēts c) kritērijs. Tas nosaka, ka *šādas ēkas var (..) veidot ēku grupu, kurā neviena ēka neatrodas tālāk par 200 metriem no tuvākā kaimiņa*.

Šādas grupas aprēķinātas, sapludinot buferzonas, kas savukārt aprēķinātas:

- 1) būvēm no kadastra apdzīvotām būvēm (pastāvīgo dzīvesvietu koordinātas krusto būves no kadastra) un neapdzīvotām dzīvojamajām ēkām (kodi Būvju klasifikācijā,² kas sākas ar 11);
- 2) pastāvīgo dzīvesvietu koordinātām, kas nekrusto ēkas no kadastra;
- 3) 2019. gada datiem arī būvēm no kadastra, kur atrodas vietējā darbības veida vienības (vietējā darbības veida vienību koordinātas krusto būves no kadastra), un pārējām rūpnieciskām, darījumu un sabiedriskām ēkām (kodi Būvju klasifikācijā, kas sākas ar 12, izņemot 1271 un 1274) atbilstoši situācijai 2018. gada sākumā;
- 4) 2019. gada datiem arī vietējā darbības veida vienību koordinātām, kas nekrusto ēkas no kadastra, atbilstoši situācijai 2018. gada sākumā.

Pastāvīgās dzīvesvietas koordinātas ņemtas no eksperimentālās statistikas datiem (skat. [metadatus par faktisko dzīvesvietu Latvijā](#)), bet kadastra būvju daudzstūri – no Valsts Zemes dienesta (VZD) uzturētās Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas (NĪVKIS). 2000. un 2011. gadam izmantoti 2014. gada dati par būvēm no kadastra, jo nebija pieejami vecāki dati. NĪVKIS netiek uzglabāta vēsturiskā informācija, līdz ar to nav pieejami dati par būvēm, kas nojauktas pirms 2014. gada. Lai izslēgtu vēl neuzceltas būves, izmantoti dati par ekspluatācijas uzsākšanas

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32017R0543>

² <https://likumi.lv/ta/id/299645-buvju-klasifikacijas-noteikumi>

gadu, taču daļai ierakstu tie nav pieejami. Šādi ieraksti izmantoti tikai par 2019. gadu, lai izslēgtu iespēju iekļaut būves, kas vēl nav bijušas uzbūvētas.

Izveidotās grupas izgrieztas pēc valsts robežas (VZD dati), kas bija spēkā attiecīgajā brīdī. 2000. gadam izmantoti 2006. gada dati, kas bija vecākie pieejamie. Lai netiktu savienotas BAT, ko atdala ūdens, no tām izgriezti hidroloģijas daudzstūri bez ceļiem no Latvijas ģeotelpiskās informācijas aģentūras (LĢIA) topogrāfiskās kartes mērogā 1:10 000. 2000. un 2011. gadam izmantoti topogrāfiskās kartes 3. cikla dati, 2019. – apvienoti 3. un 4. cikla dati, kam vēl nav pilns Latvijas teritorijas pārklājums. 3. cikla dati aizsākas 2011. gadā un atsevišķās vietās aktuālā situācija ir mainījusies.

Salas, kas mazākas vai vienādas ar tāda apļa platību, kura rādiuss sakrīt ar buferzonas lielumu (100 metri), un kuras nekrusto valsts robežu, sapludinātas ar BAT.

Regulā apdzīvotas vietas definīcijā arī teikts, ka *uz atsevišķām zemes izmantošanas kategorijām neattiecinā nepārtraukti apbūvētas platības nosacījumu. Šīs kategorijas ir rūpnieciskas un komerciālas ēkas un iekārtas, publiski parki, bērnu rotaļu laukumi un dārzi, futbola laukumi un citas sporta būves, upes ar tiltiem, dzelzceļa līnijas, kanāli, automobiļu stāvvietas un cita transporta infrastruktūra, kā arī kapsētas.* Tā kā nav noteikti kritēriji, kā šīs zemes izmantošanas kategorijas nodrošina apbūvēto teritoriju nepārtrauktību, tie tika noteikti. Apbūvētās teritorijas apvienotas multidaudzstūrī, ja tās savieno sapludināti daudzstūri, ko veido:

- 100 metru buferzonas ap rūpnieciskām, darījumu un sabiedriskām ēkām no NĪVKIS, no kurām izgriezti hidroloģijas daudzstūri bez ceļiem no LĢIA topogrāfiskās kartes mērogā 1:10 000.
- Elementi no LĢIA topogrāfiskās kartes, kas pielipināti viens otram, ja atrodas tuvāk par 20 metriem: automobiļu stāvvietas, kapsētas, parki, dārzi un rūpnieciskās ēkas (tikai 4. cikla datos). Visos periodos izmantoti apvienoti 3. un 4. cikla dati.
- Buferzonas ap tiltiem pār upēm no LĢIA topogrāfiskās kartes, kas ir garāki par 100 metriem. 2000. un 2011. gadam izmantoti topogrāfiskās kartes 3. cikla dati, 2019. – apvienoti 3. un 4. cikla dati.

Multidaudzstūri tālāk apvienoti, ja bija savienoti ar ceļu vai dzelzceļu posmiem, kas nav garāki par 100 metriem. Ceļiem visos periodos izmantoti apvienoti 3. un 4. cikla topogrāfiskās kartes dati ar manuāliem labojumiem un papildinājumiem.

Tā kā Latvija ir reti apdzīvota, minimālais iedzīvotāju skaits BAT noteikts 50, kas ir zemāks nekā mazākās apdzīvotas vietas lielums Regulā (200). 2019. gadam BAT izveidotas, ja tajās bija vismaz

50 pastāvīgo iedzīvotāju vai nodarbināto. Dažas BAT ir apvienotas vai dzēstas neapmierinošas ieejas datu kvalitātes dēļ.

Nodarbināto skaits 2019. gada datiem aprēķināts atbilstoši situācijai 2018. gada sākumā, nodarbināto skaitu vietējā darbības veida vienībās (vidēji 2017. gadā) pārdalot proporcionāli nodarbināto skaitam uzņēmumā 2017. gada decembrī pēc Valsts ieņēmumu dienesta datiem. Nosakot BAT robežas, pašnodarbinātās personas nav ņemtas vērā, taču tās ieskaitītas izveidoto BAT nodarbināto skaitā. Vispār nav ņemtas vērā sabiedriskās organizācijas ārpus tirgus sektora un Latvijas Sarkanais krusts.

BAT identifikatori veidoti formā LVDPAXxxx, kur xxxx ir pieaugoši numuri, sākot no 0001. BAT numurētas dilstošā secībā pēc to platības. BAT nosaukumi piekārtoti secīgi:

- 1) Piekārtots pilsētas nosaukums BAT, ja BAT platība, kas atrodas pilsētā, veido vairāk nekā 50% no visu pilsētā esošo BAT kopējās platības. Pilsētu robežām izmantoti VZD dati.
- 2) Piekārtots ciema nosaukums no VZD uzturētā Valsts adrešu reģistra BAT bez nosaukuma, ja:
 - a) BAT platība, kas atrodas ciemā, veido vairāk nekā 50% no visu ciemā esošo BAT kopējās platības;
 - b) Ciemam ir lielākā BAT esošā platība no visiem ciemiem, kas krusto BAT;
 - c) BAT nosedz vismaz 1% no ciema platības.
- 3) Piekārtots ciema nosaukums no LĢIA toponīmiem (punktveida objektiem) BAT bez nosaukuma, ja BAT atrodas tikai viens ciema nosaukums.
- 4) Piekārtots ciema nosaukums no LĢIA toponīmiem BAT bez nosaukuma, ja BAT atrodas vairāki ciema nosaukumi, bet tikai viens BAT daļā. BAT nosaukumu piešķir no ciema, kurš atrodas visapdzīvotākajā daļā un kurā iedzīvotāju skaits ir vismaz divreiz lielāks nekā otrā apdzīvotākajā daļā.
- 5) Piekārtots Rīgas apkaimes nosaukums (dati no Rīgas Atvērto datu portāla) BAT bez nosaukuma, ja:
 - a) BAT platība, kas atrodas apkaimē, veido vairāk nekā 50% no visu apkaimē esošo BAT kopējās platības;
 - b) Apkaimē ir lielākā BAT esošā platība no visām apkaimēm, kas krusto BAT;
 - c) BAT nosedz vismaz 1% no apkaimes platības.
- 6) Piekārtots pilsētas daļas nosaukums no LĢIA toponīmiem (punktveida objektiem) BAT bez nosaukuma, ja BAT atrodas tikai viens pilsētas daļas nosaukums.

- 7) Piekārtots dzelzceļa stacijas nosaukums no LĢIA toponīmiem (punktveida objektiem) BAT bez nosaukuma, ja BAT atrodas tikai viens dzelzceļa stacijas nosaukums.
- 8) Dublētu nosaukumu gadījumā pievienots teritoriālās vienības un, ja nepieciešams, arī administratīvās teritorijas nosaukums, kurā atrodas lielākā daļa BAT.
- 9) Manuāli pievienoti trūkstošie nosaukumi.

Kodu saraksta izmaiņas veidotas, balstoties uz rekomendācijām INSPIRE tehnisko vadlīniju statistikas vienībām F pielikumā.³ Netiek ņemtas vērā ģeometriju izmaiņas, visas apkopošanas tiek uzskatītas par absorbcijām, visas sašķelšanas – par izslēgšanām.

BAT aprēķins ir tapis, pateicoties Eiropas Komisijas līdzfinansētajam granta projektam *Teritoriālā statistika 2017–2018*. Šāda veida aprēķins Latvijā tiek veikts pirmo reizi, tādēļ CSP novērtēs ieteikumus aprēķinu pilnveidei un norādes par neprecizitātēm. Atgriezenisko saiti par blīvi apdzīvoto teritoriju aprēķinu var sniegt, sūtot uz e-pastu info@csb.gov.lv.

³ <https://inspire.ec.europa.eu/id/document/tg/su>